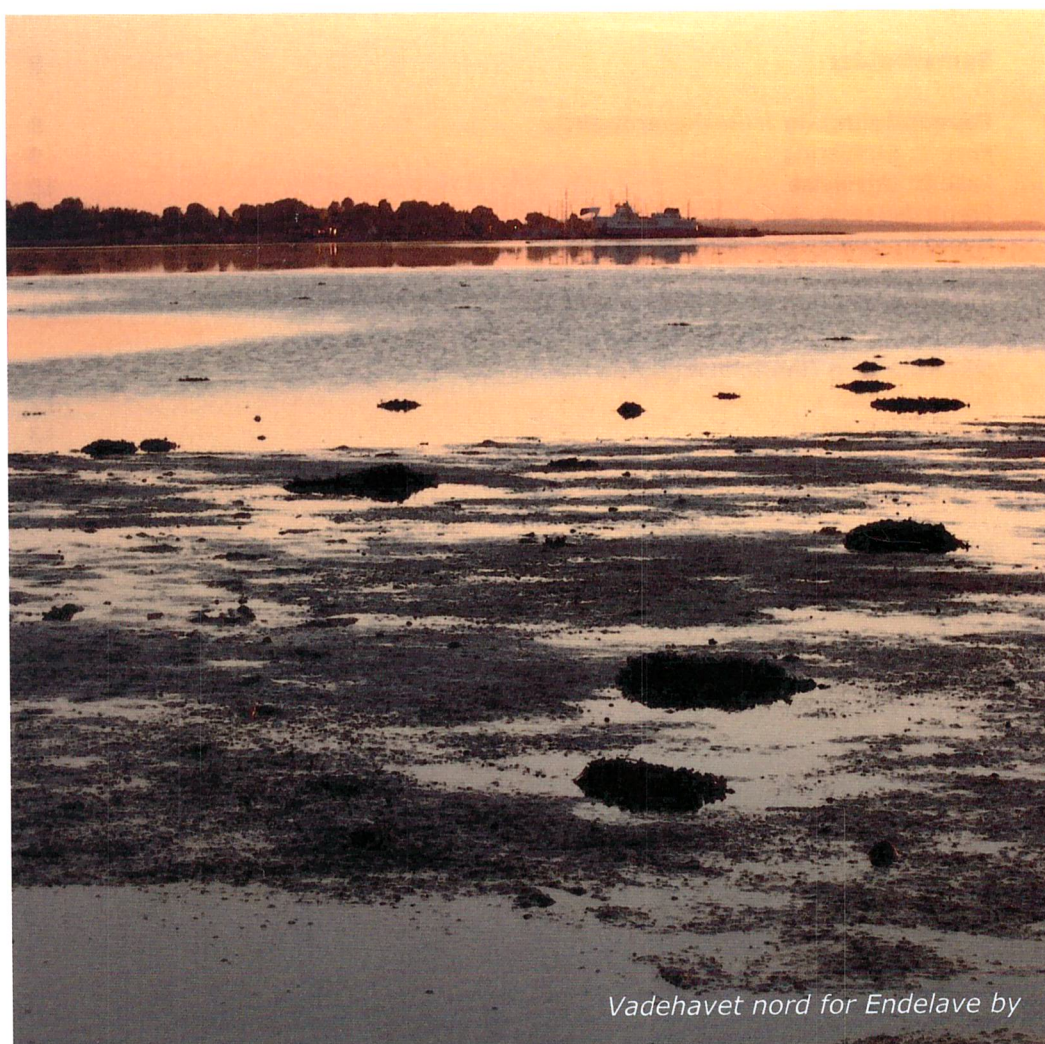

UDKAST

Endelave Naturcenter

Projektbeskrivelse
April 2011

Vadehavet nord for Endelave by

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	2
1.1	Generelt	2
1.2	Endelaves naturværdier	3
2.	Naturcentrets formål og målgruppe	4
3.	Fysiske rammer	5
4.	Åbningstider, kommunikation og entré	5
5.	Naturcentrets elementer og aktiviteter	5
5.1	1) Naturformidling på Centret/Naturværksted	6
5.2	2) Naturture udfra Naturcentret	7
5.3	3) Naturbibliotek	7
6.	Organisering	8
7.	Samarbejder	9
8.	Faseopdeling og fremtidsperspektiv	9
8.1	Fase 1: Etablering	9
8.2	Fase 2: Udvidelse	10
8.3	Fremtidsperspektiv	10
8.4	Hvordan gavnes øen af naturturisten?	10
9.	Tidsplan	11
10.	Økonomi- og finansieringsplan	12
10.1	Økonomi fase 1	12
10.2	Finansieringsplan	13
11.	Anbefalinger	13
12.	Bilag: luftfotos	14

1. Indledning

1.1 Generelt

Endelave er en dansk ø på ca. 13 km² beliggende midt mellem Samsø og Østjylland ca. 1 times sejlads fra Horsens Fjord. Endelave har på trods af en generel stagnation og fraflytning i landdistrikterne/småøerne trodset udviklingen og formået ikke kun at bevare et levende og åbent lokalsamfund med en tilfredsstillende udvikling, men også at øge tilflytningen til øen. Det skyldes ikke mindst en aktiv lokalbefolkning, der skaber et attraktivt miljø. Øen har idag således omkring 200 fastboende voksne og børn og er et velfungerende helårssamfund med flere daglige færger, skole, læge, dyrlæge, bibliotek, kirke, kro, købmand og hvad et levende samfund ellers har brug for. Øens beboere bor dels på gårdene dels i Endelave by, hvorfra færgen flere gange dagligt bringer større skolebørn, pendlere, besøgende mv. til Snaptun og Horsens. Øen hører administrativt til under Horsens kommune.

Turismen har stor betydning for øens overlevelse og vækst. Om sommeren stiger antallet af personer på øen. De bor i sommerhusene, på campingpladsen eller ankommer som sejlere eller eendagsturister. De tiltrækkes af øens naturkvaliteter, landsbymiljøet og sommerlivet på øen. I sommermåneder juni-juli-august 2010 fragtede færgen således knap 25.000 besøgende til øen, en stigning på godt 7% i forhold til 2009. Turisterne har derfor afgørende betydning for øens erhverv, økonomi og fremtid.

Endelaves hovedattraktion er ubetinget øens enestående natur.

Vadehavet ved Flasken

Endelave og de omgivende farvande er naturmæssigt så værdifulde, at de er udpeget som både Ramsar vådområde, EU-fuglebeskyttelsesområde og EU-habitatområde (Natura 2000 område). området er således beskyttet af både Dansk/EU lovgivning og internationale konventioner.

Endelave er overalt lettilgængelig og dens begrænsede størrelse gør, at man kan nå at opleve hele øen til fods, på cykel eller i bil inden for et par dage. Samtidig er øen selvforsynet med de nødvendige faciliteter til enhver pengepung såsom cykeludlejning, overnatningsmulighed, købmand, kro.

Vade og strandeng mødes

Endelave by har om sommeren et væld af forskellige kulturoplevelser og aktiviteter, hvilket er en ekstra bonus. Endelave er derfor ideel for den besøgende, der ønsker kvalitetsnatur langt fra masseturismen kombineret med et aktivt og autentisk landsbymiljø.

Endelave by har et godt kulturhistorisk egnsmuseum, der fortæller om og fremviser effekter fra øens historie. Endvidere er der en spændende økologisk lægeurtehave, der dyrker/fremviser lægeurter og har en butik med et ikke ubetydeligt salg af egne produkter. Både museum og urtehave trækker mange besøgende til øen.

Imidlertid findes der ingen sammenhængende tiltag omkring øens enestående natur, herunder naturformidling, og naturaktiviteter. Der er sporadiske tiltag som traktorture, lejlighedsvis besøg af kommunens naturguider, lidt sælture og jagtture i sæsonen. Der er endvidere meget lidt materiale, som den besøgende kan støtte sig til: Vejle amts gamle brochure, noget tekst på Endelaves hjemmeside og forskellige små pamfletter med en generel beskrivelse af øen, butikker, faciliteter og mulige aktiviteter.

Der er derfor et stort behov for at etablere et Naturcenter, der tager udgangspunkt i øens store naturværdier og formidlingen af disse til den interesserede besøgende, der vil vide og opleve mere.

Dette dokument beskriver overordnet Endelaves naturværdier, herefter listes formål, fysiske rammer og aktiviteter for Endelave Naturcenter op og der afsluttes med beskrivelse af organisering, samarbejder og budgetoverslag for etablering og drift.

1.2 Endelaves naturværdier

Det, der gør øens natur helt speciel er dens mange forskellige naturtyper, dyr og planter, der ovenikøbet kan ses indenfor et ret afgrænset område. Ca. 1/2 af øens 13 km² er uopdyrket og rummer en mangfoldighed af naturtyper, som indbyrdes er meget forskellige.

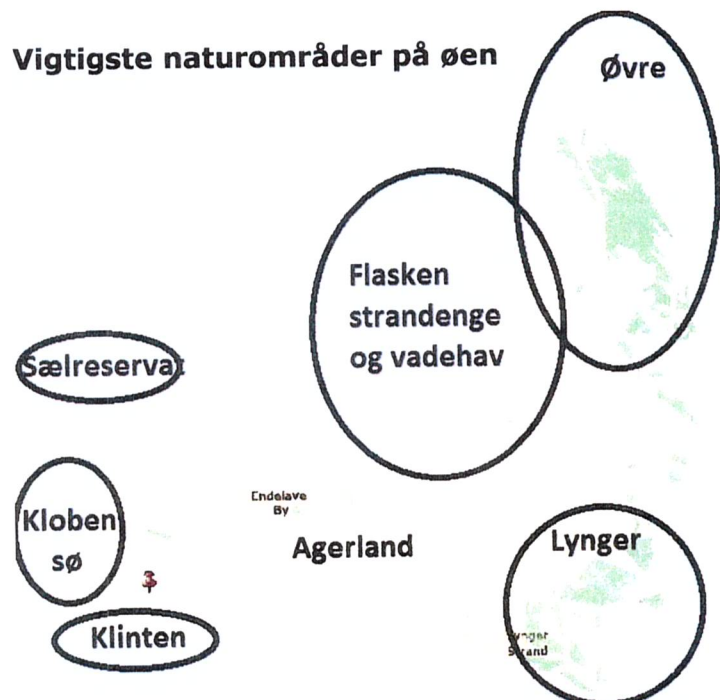
Øen har en hel speciel geologi. Den centrale/vestlige del af øen er moræne skabt under sidste istid, mens øens nordlige del og øens "hjørner" er sand/grus/sten, som havet på et senere tidspunkt har aflejret i et karakteristisk marint forlands-landskab med strandvolde og krumodder. Denne proces foregår og kan iagttages den dag i dag. Populært sagt er nordenden som vestjysk hedejord mens den centrale del er som frodig fynsk agerjord. Øens varierede geologi resulterer i de mange naturtyper.

Øens centrale/vestlige del med god jord er opdyrket agerland.

Endelaves nordlige del "Øvre" er fredet og består af store, åbne strandenge, overdrev, lyngheide, fyrrekrat og flere små skovsøer. Øens syd-østlige del "Lynger" er også fredet. Her findes forskellige orkideer, fredet egekrat samt ynglebestande af både strandtudse og springfrø. Her ses også den uberørte Louisenlund eller-askeskov, der har en meget stor naturmæssigt værdi og er udpeget som naturskov.

På øens vestlige del ligger en kystklint, hvor den sjældne fugl Tejst yngler. Her ligger også en beskyttet strandsø "Kloben", der huser mange rastende vade- og andefugle.

Øens nord-vestvendte bugt "Flasken" er en såkaldt tilgroningskyst med meget store arealer med strandenge. Her aflejres finere materiale som slam og ler. Strandengene strækker sig ud i det store, lavvandede havområde nord for øen. Området danner et flere kvadratkilometer stort vadehav, som tidevandet overskyller og blotlægger 2 gange dagligt ved flod og ebbe. Området er ualmindeligt fuglerigt. Samspillet mellem strandenge og det fladvandede havområde har stor betydning for det rige fugleliv og området er yngleplads for en række kystfugle, blandt andet strandskade, vibe og rødben.

På strandenge, lavvandede områder og det øvrige farvand rundt om øen raster og fouragerer store flokke af ande- og vadefugle. Et kommunalt faciliteret og eksternt sponsoreret fugletårn ved "Flasken" er undervejs og forventes at blive rejst i 2012.

Endelave har 2 sælreservater på sandbankerne Svanegrunden nord for øen og Møllegunden vest for øen. Spættet Sæl på Møllegunden kan ses fra færgen eller fra øen. Sæl og Marsvin ses også hyppigt tættere under land, når de søger føde. I havet omkring Endelave er der endvidere flere velbevarede stenrev med stor mangfoldighed af dyr og planter.

Øen er også speciel ved at der lever et stort antal vilde Kaniner overalt.

Samlet set har Endelave indenfor sin relativt begrænsede udstrækning mange af de naturtyper og dyr/planter, som folk ellers måtte rejse land og rige rundt for at se og opleve. Lynghede som i Vestjylland, krumodde som på Skagen, elle-askeskove som på Sjælland og vadehav som ved Tøndermarsken. Her er tingene samlet ét sted og man kan umiddelbart sammenligne og få en bedre indsigt og forståelse af tingene.

2. Naturcentrets formål og målgruppe

Formålet med Endelave Naturcenter er at formidle viden og -oplevelser til interesserede og nysgerrige besøgende, der herved får større indsigt og bedre naturoplevelser på en af landets bedste naturlokaliteter. Naturcentret vil tage udgangspunkt i Endelaves særlige naturkvaliteter og sætter fokus på de mange små og store naturoplevelser på øen.

Dette vil dels ske ved **Naturformidling på Centret/Naturværksted** og dels ved **Naturture ud fra centret**. Endelig ønsker Naturcentret at etablere et **Naturbibliotek** ved at modtage, samle og systematisere forskellig dokumentation om øens natur.

Naturcentret vil være et naturligt sted til at hente inspiration og viden, uanset om man er på egen hånd eller man gør brug af Naturcentrets tur- og aktivitetstilbud. Naturcentret anvender biologer og andre naturkyndige som naturvejledere

Naturcentrets målgruppe er i startfasen endagsbesøgende, sejlbådsgæster, campinggæster og sommerhusgæster, der er natur-nysgerrige, vil have mere indsigt og ønsker mere naturinformation end de tilgængelige brochurer kan give. Det kan være enkeltbesøgende eller grupper, der kan aftale åbningstid og formidling efter ønsker og behov

Senere kan det overvejes at lave egentlige naturkurser af én-til-flere dages varighed for voksne/børn.

3. Fysiske rammer

Endelave Naturcenter vil fysisk etablere sig på 1. salen af Det Gamle Elværk, Sønder Mølle 16, Endelave. 1. salens loftrum er ca. 40 m² stort og er meget velegnet til formålet. Naturcentret vil ligeledes kunne råde over et ca. 80 m² udendørs areal på bygningens forside.

Det Gamle Elværk ligger helt centralt på Endelave By's hovedstrøg. Det Gamle Elværk/Naturcentrets nærmeste nabo er Endelave Museum og Lægeurtehaven, købmanden, havnemolen ligger blot 150 meter væk. Det nære naboskab på byens hovedstrøg vurderes at være en stor fordel for alle. Endvidere ligger vadehav, vandhuller, skov, hegn, enge og marker i gåafstand få hundrede meter væk, mens de større naturområder ligger i bekvem cykelafstand.

Der vil ikke være servering eller toiletadgang. Nærmeste servering og toilet er Lægeurtehaven ca. 150 meter væk eller havnebygningen ca. 300 meter væk.

4. Åbningstider, kommunikation og entré

Centret vil, når det er fuldt etableret, som hovedregel følge Endelave Museums og Lægeurtehavens åbningstider. Dvs. åbent dagligt i sommerferieperioden og mindre hyppigt i for- og eftersommerperioden afhængig af behov. Specialaftaler med grupper kan arrangeres.

Der vil blive lavet en hjemmeside www.endelavenaturcenter.dk med information om centeret og aktiviteter og kontakt-email: info@endelavenaturcenter.dk

Der skal betales et entrebeløb for adgang til naturcenteret og dets aktiviteter mhp. dækning af omkostninger. Beløbet afhænger af muligheder for ekstern finansiering.

5. Naturcentrets elementer og aktiviteter

Det er intentionen, at flest mulige besøgende på tværs af alder skal kunne få glæde af Naturcentret. Det skal være stedet, hvor man søger viden og oplevelser om områdets natur, geologi, planter og dyr og andre naturrelaterede emner, inden man bevæger sig ud i naturen, eller når man kommer hjem igen. Naturcentret vil være funderet på de 3 hovedelementer, der detaljeres i det følgende:

1. Naturformidling på Centret/naturværksted
2. Naturture udfra Centret
3. Naturbibliotek

5.1 1) Naturformidling på Centret/Naturværksted

Formidlingen på centret vil være baseret på en fast udstilling med plancher, der levende fortæller om, og illustrerer Endelaves natur. Plancherne suppleres med forskellige demonstrationsgenstande. Der vil også være mulighed for plancher med skiftende aktuelle emner. Formålet med plancheudstillingen er at de besøgende selv og i deres eget tempo går igennem udstillingen og herfra får den viden, information og tur-inspiration, som de synes de har brug for.

Naturcentrets har 40 m² loftsrums til rådighed. Loftsrums kommer til at indeholde ca. 24 m² plancheareal. Gangene mellem væggene er 150 cm.

Rummet kan endvidere indeholde andre formidlingsfaciliteter, ligesom dele af arealet foran huset vil blive inddraget i udeopstillinger og Naturværksted. Her vil blive etableret et overdækket, flisebelagt areal med borde, stole og grej som plastikbakker, lupper og mindre akvarier. Her vil besøgende kunne kigge nærmere på dyr og planter og andre naturting, der er blevet indsamlet på ture mm.

Der planlægges Endelaverelaterede udstillingsplancher med følgende emner:

1. Endelaves dannelse/geologi
2. Vejr & Klima (solskinsøen Endelave)
3. Naturtyper:
 - Vadehav og strandeng
 - Øvre-spidsen/krumodder, strandvolde og Øvres søer
 - Klinten og Kloben
 - Det kystnære hav/kystlinierne/opskylszonen
 - Elle-askeskoven ved Louisenlund
 - Agerlandet
4. Temaer:
 - Fugle
 - Kaniner
 - Fisk
 - Sæler
 - Vadehavsdyr- og planter
 - Istidens sten på stranden
 - Orkideer og andre særlige plantearter
 - De levende hegn
 - Strandtudse og Springfrø
5. Fredninger, beskyttelse og naturforvaltning
6. Mennesker og miljø (landbrug, naturpåvirkning, tekniske installationer)

Der vil fra starten være et mindre bibliotek med relevante fagbøger og natur-litteratur. Naturcentret ønsker også at supplere op med 3-dimensionale landskabsmodeller, AV-udstyr med billede/lyd – beskrivelser af naturoplevelserne, projektor, IT-faciliteter/internet, hand-out brochurer med gå-selv ture, andet informativt materiale mm. Udendørs vil der blive etableret et insekthotel, et fuglehotel og andre "forundringsgenstande". Endvidere "naturværkstedsgrej" som fangstketchere, insektnet, vandkikkerter, alm. kikkerter, mikroskoper og stereolupper med videoprojektor mm. Dette vil dog være afhængig af ekstern finansiering.

5.2 2) Naturture ud fra Naturcentret

Formålet med aktiviteterne udenfor Naturcentret er at give de besøgende gode og indholdsrige oplevelser i felten, der samtidig øger indsigt og forståelse for naturens sammenhænge. Turene vil primært foregå på cykel, der kan lejes på øen. Ture kan dog også foretages i bil/til fods. Turene starter og slutter på naturcentret.

Følgende aktiviteter tænkes gennemført:

- Naturtur til Øvre, 4 timer
- Naturtur til Lynger og Louisenlund, 3 timer
- Naturtur til Kloben og Klinten, 3 timer
- Naturtur til strandengene, marsken og vaden, 3 timer

- Tema Endelaves fugle, 3 timer
- Tema Vadehavets dyr, 3 timer
- Tema Sten og geologi, 2 timer
- Tema De vilde planter, 3 timer

Dyr og planter tages med tilbage til centerets naturværksted, hvor de under vejledning kan iagttages i mikroskop, akvarier, lup mm.

5.3 3) Naturbibliotek

Krumoddesystem ved Kloben

Et vigtigt element bliver at få etableret et egentlig naturbibliotek for Endelave. Her tænkes på den store mængde materiale, der er udarbejdet i amt, kommune, region, universiteter, DMU, naturhistoriske foreninger, kompetente privatpersoner, med hver deres interessesfelt. Endelave Bibliotek har nogle Endelavespecifikke naturrapporter, men der foregår så vidt vides ikke nogen systematisk tilsendelse eller registrering.

Eksempelvis kan det være rene naturdata som fuglelister, floralister, padde- og insektlister. Det kan være gamle oversigtsartikler, mere populære artikler, studenterrapporter eller undervisningsmateriale.

Det kan også være relevante kommunale oplysninger, rådgiverrapporter vedr. Natura 2000 arbejdet såsom basisanalyser og forvaltningsplaner, gamle fredninger mm.

Der findes således masser af spændende naturmateriale på hylder, på nettet eller i computere rundt omkring i landet, som det ville være godt at få samlet, systematiseret og opbevaret til brug for interesserede besøgende og for fremtidigt naturarbejde på øen.

Opgaven med at etablere et godt natur-fagbibliotek er imidlertid en meget tidskrævende opgave og bør varetages af en person med godt fagligt og systematiserings kendskab.

Endelave Naturcenter vil arbejde for at et sådant naturbibliotek kommer op at stå. Det vil dog kun kunne lade sig gøre med ekstern finansiering/løntilskud

6. Organisering

Endelave Naturcenter startes af 2 biologer, drevet af interesse og behov. Initiativtagerne er ægteparret, Danna Borg og Jørgen Rabøl.

Danna Borg er biolog og har arbejdet med natur og miljø i Miljøstyrelsen, i rådgivende ingeniørfirmaer og nu i Hvidovre Kommunes Miljøafdeling. Hun har også en årrække arbejdet med natur og miljø internationalt.

Jørgen Rabøl er zoolog og har hele sit arbejdsliv været ansat som lektor på Københavns Universitet og har undervist og forsket i økologi og biologi. Han er gået på pension for nogle år siden.

Parret ejer Det Gamle Elværk, hvor Naturcentret vil blive etableret. Familien har haft ejendommen siden 1978. Danna's familie har rødder på Endelave og parret har gennem de sidste 30 år boet flere måneder om året på Endelave, primært i sommerhalvåret.

Jørgen er bosat på øen fra forsommeren 2011 og Danna følger efter senere.

Centeret vil i startfasen være åbent i sommerperioden. Danna vil primært stå for formidlingsdelen på Naturcenteret samt drift og ledelse. Jørgen vil primært varetage aktiviteter udenfor centeret (naturture, temature, naturværksted).

Konceptet åbner god mulighed for, at andre øboer, erhvervsdrivende, studenter mm. kan knytte sig op til og samarbejde med centret om fælles projekter.

Kontakt detaljer:

Danna Borg og Jørgen Rabøl
Forhåbningsholms alle 43 1.tv
1904 Frederiksberg
Tlf: 45858512 / 24849392

På Endelave:

Danna Borg og Jørgen Rabøl
Det Gamle Elværk
Sønder Mølle 16
8700 - Horsens
24849392

7. Samarbejder

Endelave Naturcenter vil både i opstarten og løbende konsultere/samarbejde med en række natur/formidlings-kapaciteter, myndigheder og organisationer, der har interesse for øen eller udfører natur- og turistrelaterede aktiviteter:

- Carsten Kragh Hansen, dyrlæge og økologisk landmand på Endelave, partner i EU-life projekt på Endelave, aktiv i naturpleje af strandenge og strandvolde/overdrev
- Jørgen Holm Petersen, Sognefoged og Havnefoged på Endelave, aktiv i bl.a. etablering af fugletårn på Endelave
- Tove Yde, gartner og botanisk kapacitet, daglig leder af Endelave lægeurtehave og bor på Endelave.
- Søren Højager, tidl. skoleleder/underviser, tilknyttet Østjysk Naturhistoriske forening, mangeårig informationsindsamler af Endelaves flora og fauna og publicering af disse
- Anders Grosen, gymnasielærer i geografi og geologi, sommerhus på Endelave, hyppig naturskribent i Endelavebladet
- Horsens Kommune, Naturafdelingen, myndighed for Endelave, ansvarlig for forvaltning og implementering af Natura 2000 handlingsplaner. Endvidere Horsens Kommunes Naturcentre
- Lokalkomiteerne i både Dansk Ornitologisk forening og Danmarks Naturfredningsforening
- Endelave Idrætsforening, Lægeurtehaven, Endelave Museum, Louisenlund familiekoloni mf. Horsens turistbureau m.fl.

8. Faseopdeling og fremtidsperspektiv

8.1 Fase 1: Etablering

I sommerhalvåret 2011 vil kernen i centeret være ud-af-huset aktiviteter som naturture og i begrænset omfang naturværksted. Naturcentret vil således allerede være i drift sommeren 2011.

Selve etableringen af plancheudstillingen vil kræve en hel del tidsinput til udvikling, design og montering. Endvidere skal der parallelt søges og sikres myndighedsgodkendelse til modtagelse af besøgende, brandgodkendelser mv. In-house aktiviteterne vil således tidligst kunne være klar i sommeren 2012.

Startårene 2011 og 2012 vil blive brugt som lære-og evalueringsperiode, således at Naturcentrets anvendelse og aktiviteter optimeres til gavn for besøgende, øens beboere og naturen selv.

8.2 Fase 2: Udvidelse

Der er ingen tvivl om at Naturcentret vil dække et stort behov for naturformidling/information på Endelave. Afhængig af ekstern finansiering vil faciliteterne på centret blive udvidet med indkøb af AV-udstyr, vandkikkerter, alm. kikkerter, stereolup med skærmpjektor, AV-udstyr med billed/lyd beskrivelser mm. Aktiviteter uden for centeret vil blive udvidet med flere naturture og bedre naturværkstedsfaciliteter. Det vil også blive overvejet, hvordan man kan køre egentlige naturkurser over flere dage eller kombinere natur/kulturkurser med museum/lægeurtehaven eller andre. Det kunne eksempelvis foregå i før- og eftersæsonen, hvor øens sommerhuse og andre faciliteter kan bringes mere i spil.

I denne fase skal der også besluttes, hvorledes der skal gås videre med Endelaves naturbibliotek.

8.3 Fremtidsperspektiv

På grund af sine enestående og let tilgængelige naturkvaliteter burde Endelave med tyngde kunne markedsføres/brandes til at blive en af danskernes foretrukne øer til oplevelse af alsidig dansk kvalitetsnatur. Det vil Naturcenteret fra starten arbejde på. Det vurderes, at rammerne i Det Gamle Elværk er tilstrækkelige til de første års naturcenteraktiviteter.

Men hvis Endelave Naturcenter bliver en voksende succes, skal der sideløbende arbejdes på at finde en alternativ placering således, at udstilling og aktiviteter på sigt flyttes til en større, tilsvarende centralt beliggende lokalitet, der har de nødvendige udvidelsesmuligheder.

Udsigt fra Naturcenteret mod havnen

8.4 Hvordan gavnes øen af naturturisten?

Der er i Danmark en endog meget stor gruppe mennesker, der er naturinteresserede og aktivt opsøger steder med uspoleret natur og autentiske omgivelser, der ikke er blevet "turist-tivoliseret". Endelave opfylder til fulde disse behov.

Naturturisten vil gavne Endelave på følgende måder:

- De besøger øen i højsæsonen, men i høj grad også i før- og eftersæsonen, hvor blomster, ynglefugle, trækfugle er talrige, og turister er få.
- De er skånsomme mod øen, afsætter kun fodspor
- De har normalt et godt "naturnetværk" af venner og ligesindede, hvor mund-til-mund metoden er virksom
- De frekventerer ofte naturhjemmesider, og læser og skriver om gode steder og oplevelser (f.eks. www.netfugl.dk), hvilket trækker nye naturfolk til
- De er ofte voksne/ældre mennesker, hvis økonomi er i orden (grå guld), de har god tid og rejser gerne langt for kvalitet. De kommer ofte igen på forskellige årstider, hvis de har fundet noget godt, gerne medbringende børn og børnebørn som de kan give naturoplevelser
- De er aktive, lejer eller medbringer cykler, de spiser godt og de lejer sig ind på kro eller i sommerhuse
- De er bredt interesserede i kvalitetsoplevelser, de vil bruge andre af øens tilbud som Lægeurtehave, Museum, Midtpunkt etc. og vil derfor gavne andre erhverv på øen

9. Tidsplan

Nedenfor er en foreløbig tidsplan skitseret. Det med grønt markeret er forventet åben periode for Naturcentret.

- I 2011 forventes naturture og i begrænset omfang naturværkstedaktiviteter
- I 2012 forventes også Naturcentrets plancheudstilling og et naturværksted med bedre faciliteter at åbne for gæster. Omfanget vil bl.a. afhænge af muligheden for ekstern finansiering.

Tidsplan for etablering	2011												2012											
	Åben periode												Åben periode											
	jan	feb	mar	apr	maj	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mar	april	maj	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec
Generelt																								
Ansøgning om brug af 1. salen																								
Gennemførelse af evt. krav																								
Hjemmeside mv.																								
Studieture andre Naturcentre																								
PC/Internet etablering																								
Print materialer , plancher, brochurer																								
Etablering af Naturcenter																								
Konsultation ressourcepersoner																								
Evt. fondsansøgninger																								
Design og udvikling af udstilling																								
Materialeindkøb og etablering																								
Åbning af naturudstilling																								
Evaluerings og løbende forbedringer																								
Aktiviteter ud fra Naturcenteret																								
Design af koncept og indhold																								
Naturtur Øvre																								
Naturtur Lynger																								
Naturtur Kloben																								
Naturtur Strandeng/vadehav																								
Naturværksted																								
Design af koncept og indhold																								
Indkøb af grej																								
Naturværksted åbent																								
Naturbibliotek																								
Etablering af lille naturbibliotek																								

10. Økonomi- og finansieringsplan

10.1 Økonomi fase 1

Endelave Naturcenter forventes at være etableret i sommeren 2012. Nedenfor ses budgetoverslag for etableringen samt et skøn over centerets driftsomkostninger i årene 2011-12.

Driftsøkonomi er baseret på Endelave Museums tal, der kan betragtes som retningsgivende for Naturcentret. I 2010 havde Museet 700 besøgende á 20 kr. eller 14.000 kr. Museets udgifter lå på samme niveau (ulønnet drift). Naturcentret forventede indtjeningsniveau kan således max. forventes at ligge omkring 14.000 kr., når centret er fuldt etableret og i god gænge.

Driften af Naturcentret vil således i bedste fald være en hvile-i-sig-selv økonomi.

I tabellen nedenfor er ses et foreløbigt budgetoverslag for etablering og drift i 2011 og 12. Det er vigtigt at være opmærksom på, at budgettet er et absolut minimumsskøn

Etableringsbudget for 2011 + 2012	år 1+2	
	Egentid timer	Penge Kr.
Generelt		
Byggetilladelse	10	3000
Myndighedskrævede opgraderinger, skøn	5	5000
Hjemmeside design og tekst	80	5000
Studieture andre Naturcentre i Danmark	60	3000
PC/Internet etablering	30	3000
Rejser til/fra Endelave	40	6000
Print af diverse materialer , plancher, brochurer	10	6000
Udstilling på Naturcenteret		
Projektering, design og udvikling (skøn)	500	0
Konsultationer ressourcepersoner (skøn)	30	1000
Indkøb og transport af materialer og udstyr	40	4000
Opsætning af udstilling, ekstern bistand	20	2000
Naturture		
Design og udvikling af naturture	40	3000
Naturværksted		
Udeareal med fliser, tag, borde, stole mm	50	15000
Indkøb af basisgrej og -materialer	20	6000
Indkøb af avanceret teknisk grej (stereolup m/ projektor, landskabsmodel mm. +70.000, skøn)		
Etablering: Egentid og omkostninger	935	62000
Årligt driftsbudget fra 2012, fase 1	Egentid timer	Penge Kr.
Centret: 3 t/dag i 7 uger	100	0
Naturture: 3 stk/uge á 3 t/tur i 7 uger	100	0
Naturværksted: 2 stk á 2 timer/uge i 6 uger	30	0
Cykelvedligehold	5	1000
Grejvedligehold	10	1000
Udstillingsvedligehold	10	500
El		1000
Vand		1000
Varme		500
Rengøring (delvis extern), rengøringsmidler	25	3000
Telekommunikation, hosting mv	0	2000
Forsikring, andet vedr. Drift	5	6000
Drift: Egentid og omkostninger	285	16000

Note: Timer omfatter frivillig tid i 2011-12 til etablering og drift af centret, udstilling og ture/aktiviteter. Budgettet er et foreløbigt overslag og et absolut minimumsskøn. Der er ikke regnet med midler til professionel rådgivning og assistance.

10.2 Finansieringsplan

Tid: Der vil være en meget stor komponent af egentid /frivilligt arbejde fra de 2 biologer og evt. andre interesserede, der etablerer og driver Naturcentret de første 2 år. Det skønnes således nødvendigt med ca. 1300 timers input til etablering og drift over 2 år, hvilket svarer til knapt 1 mandårs arbejde.

Penge:

Naturturene kræver i startfasen ikke den store investering, en god cykel og en biologikyndig naturvejleder er tilstrækkelig.

Etablering af Naturcentret og Naturværkstedet vil kræve flere midler, da et moderne Naturcenter skal være indbydende i sin formidling med. bl.a. tekniske og elektroniske hjælpemidler. Hvis ideen om et kompetent og veludstyret Naturcenter på Endelave skal materialisere sig, er det derfor centralt, at ekstern finansiering bliver bevilget.

Følgende muligheder tænkes undersøgt: Horsens Kommune, regionsrådet, Friluftsrådet, Landdistriktprogrammet (Lokal Aktionsgruppe), Lokale Grønne Partnerskaber, EUs regionalfond, Ø-støtteordningen, Aage V. Jensens fond.

11. anbefalinger

I 2011 vil der forsøges at skaffe anbefalinger fra aktører, der er af betydning for ekstern finansiering.

12. Bilag: luftfotos

